

כיתה ו'

'תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי' - ט"ו בשבט סביבתי

מטרות

1. היכרות עם מגוון מקורות יהודים, ישראלים ואוניברסאליים.
2. חשיפה לקשר בין ט"ו בשבט לבין סוגיות סביבתיות.
3. איתור מידע גלוי וסמוי בטקסטים שונים.
4. היכרות עם הוגה הדעות אברהם יהושע השל.

ציוד נדרש

- « התמונות על גיליונות A4 - כל אחת בניילונים.
- « פתקיות לכל תלמיד.
- « דפי מקורות.

פתיחה (15 דק')

1. הקדמה לתלמידים - חג ט"ו בשבט עבר שינויים במהלך התקופות השונות. בימי בית המקדש התנובה החקלאית והמעשרות עמדו במרכז החג. בהמשך, כשעם ישראל התפזר בעולם וחגג בגלויות השונות, ט"ו בשבט הפך לחג המסמל את הגעגוע והכמיהה לארץ. בתקופה הציונית, עם החזרה לארץ, ט"ו בשבט הפך לחג של נטיעות. בעשורים האחרונים, החג השתנה שוב - ובמרכזו עומדת האחריות הסביבתית הנדרשת מכל אחד ואחת מאיתנו.
2. נתלה ברחבי הכיתה את התמונות המצורפות בנספח. נזמין את התלמידים להתבונן בתמונות ולהתייחס בכתב ליחסי אדם וטבע בלפחות שלוש תמונות. נבקש להניח כל התייחסות בניילונים של התמונה הרלוונטית (או בפתקית דביקה).
3. נתכנס במליאה ללמוד את המדרש 'לעבדה ולשמרה' ונדון בשליחות האדם על פי המדרש.
4. נחלק את הכיתה לקבוצות דיון. כל קבוצה תקבל תמונה או שתיים עם התייחסויות התלמידים ותדון בקשר בין המדרש, התמונה / תמונות, דברי התלמידים ועמדות חברי הקבוצה (אפשר לצרף לתמונות את מסקנות הקבוצה בכתב).

למידה בחברותא (20 דק')

נלמד בחברותות את דף המקורות.

אסיף במליאה (10 דק')

1. נדון בשאלה האם להתפעל (כפי שממליץ השל) משמעו 'לעבדה ולשמרה' (כדברי המדרש)?
2. משימת סיכום - נזמין את התלמידים לתת כותרות ושמות לצילומים שלמדנו במהלך השיעור.

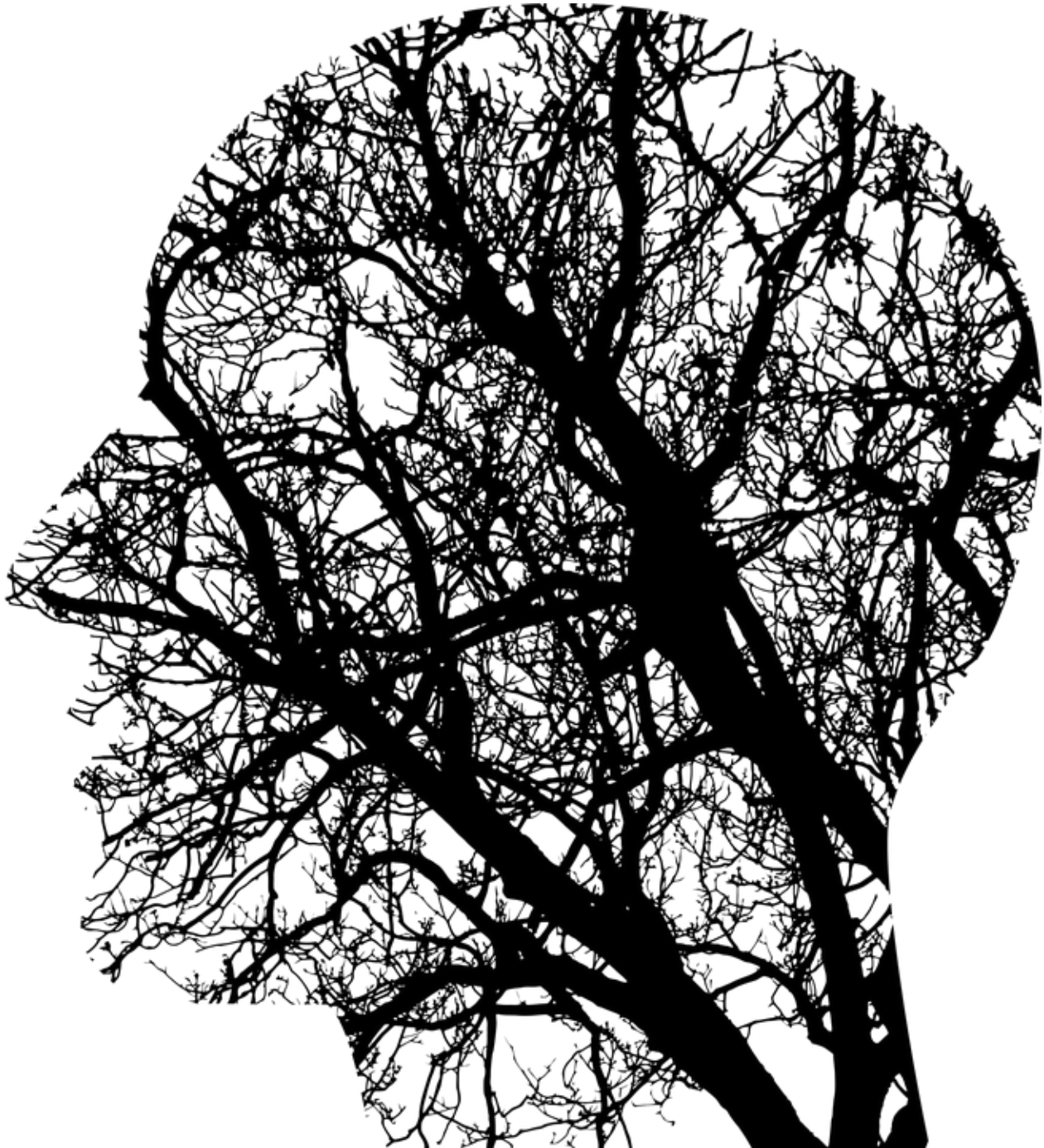
<https://pixabay.com/photos/tree-growing-gardening-planting-1247796/>

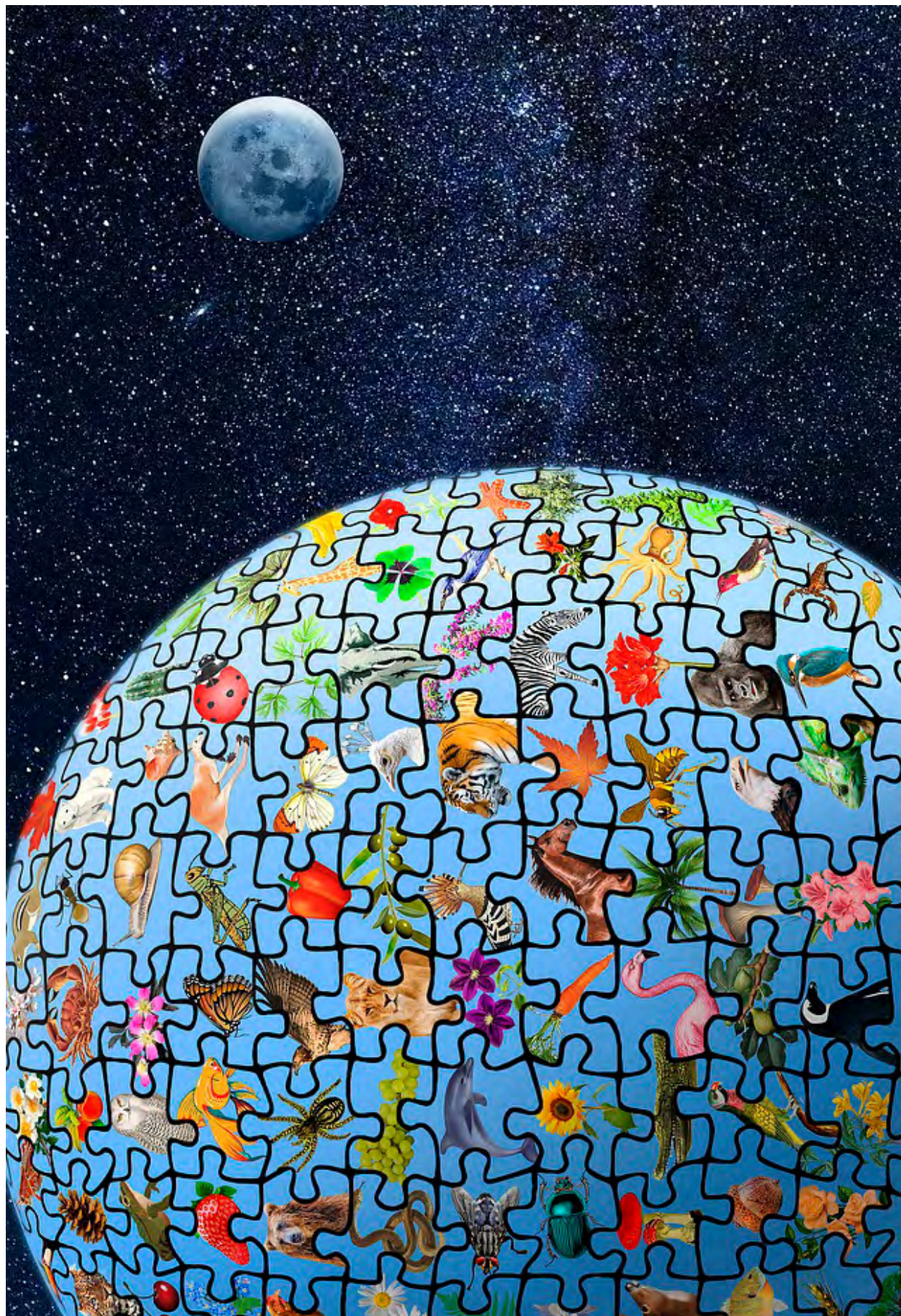
<https://pixabay.com/photos/environmental-protection-326923/>

<https://pixabay.com/illustrations/man-portrait-face-human-forest-4603859>

https://cdn.pixabay.com/photo/2016/10/25/18/27/unknown-1769656_960_720.png

<https://cdn.pixabay.com/photo/2020/08/19/16/19/biodiversity-5501399-960-720.jpg>

https://cdn.pixabay.com/photo/2017/05/11/19/28/evolution-2305142_960_720.jpg

<https://cdn.pixabay.com/photo/2016/06/09/09/01/conflict-1445377-960-720.jpg>

'לעבדה ולשמרה', מדרש קהלת רבה, ז'

ויקח ה' אלוקים את האדם ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה" (בראשית ב', 15). "בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את האדם הראשון, נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן, ואמר לו: ראה מעשי כמה נאים ומשובחין הן, וכל מה שבראתי בשבילך בראתי. תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי, שאם תקלקל אין מי שיתקן אחריך".

דף מקורות לחברותא

הווידוי הסביבתי מהווה חלק מסידור 'כוונת הלב'. מחזור תפילה ליום כיפור וראש השנה של התנועה ליהדות מתקדמת בישראל (התנועה הרפורמית). בקהילות התנועה נהוג לקרוא אותו בבתי הכנסת בט"ו בשבט.

שאלות לדיון

« מה הטעם באזכור כל החטאים של האדם כלפי הסביבה?
« מדוע לדעתכם/ן בחרו להוסיף את האמירה הזו כחלק מחגיגת ט"ו בשבט?

וידוי סביבתי, הרב יהורם מזור והרב מרדכי רותם

אפפנו	את עולמנו בערפל עשן ופיה,
בזבזנו	אוצרות טבע שקיבלנו בפיקדון,
גזלנו	נופם של מרחבי רקיע בבנייה מכוערת,
דלדלנו	את אוכלוסיית חיות הבר ברשלנותנו,
הפרנו	את ברית האיזון בין האדם לטבע,
ויתרנו	על איכות חיים ראויה לילדינו,
זיהמנו	ימים, נהרות ואגמים ברעל המדנותנו,
חוררנו	את מעטפת האוזון החובקת את עולמנו,
טימאנו	מקורות מים חיים במי שופכינו,
יצרנו	הררי אשפה וזבל בחלל, במדבר ובחצרותינו,
כרתנו	יערות העד תמורת רווח קצר מועד,
לכלכנו	אתרי טבע ונוף, חופים, נתיבות ופסגות,
מישכנו	את עתיד עולמך תוך אדישות וחוסר חזון,
ניצלנו	ולא מחזרנו את מתנות הטבע באנוכיותנו,
סיכנו	את קיום עולמנו בכורים ובקרונה,
עקרנו	ציפורים ממחוזות קינון וממסלולי נדידתן,
פצענו	מדרוני הרים במחצבות אבן,
ציערנו	אותך ואת בריותיך בחוסר אחריותנו,
קטפנו	פרחי בר, והם אבדו ואינם,
רמסנו	ברגל רמה שדה, ניר ואחו,
שרפנו	עצי יער על מזבח שנאתנו,
תיעשנו	במחיר איכות אוויר, ים ויבשה. לשנה הבאה בסביבה ירוקה.

מוניית צהובה גדולה, ג'וני מיטשל

הם ריצפו את גן העדן
בנו שם חניון מהודר.
עם מלון וורוד, ובוטיק
ודיסקוטק סואן.

האין זה תמיד קורה, שאינך יודע מה יש לך עד שזה אבוד?
הם רצפו את גן עדן העדן, בנו שם חניון מהודר.

הם לקחו את כל העצים
והניחום במוזיאון עצים
וגבו מכל איש דולר וחצי
רק לראותם.

האין זה תמיד קורה, שאינך יודע מה יש לך עד שזה אבוד?
הם רצפו את גן עדן העדן, בנו שם חניון מהודר.

הי איכר, איכר
הרחק את הדי.די.טי.
השאר את הכתמים על התפוח שתמכור לי
אך הנח לציפורים, לדבורים,
אנא!!

האין זה תמיד קורה, שאינך יודע מה יש לך עד שזה אבוד?

שאלות לדין

« מהו גן עדן לפי השיר?
« איך אפשר להפוך את ציון ט"ו בשבט לתשובה למחאה בשיר? »

על הפליאה, אברהם יהושע השל

אחד הדברים שהמסורת הדתית אוצרת בקרבה למעננו הוא מורשת של פליאה. הדרך הבדוקה לדכא את יכולותינו להבין... היא לראות את הדברים כמובנים מאליהם. האדישות כלפי הפליאה הנשגבת של החיים היא שורשו של הטא.

האדם המודרני נפל במלכודת: הוא התפתה להאמין שאפשר לתת הסבר לכל דבר, שהמציאות היא עניין פשוט. די שנארגן אותה בצורה הנכונה, ומובטח לנו שנשלוט בה. כל התעלומות ניתנות לפתרון, וכל פליאה אל מול דבר מה היא תולדה של המפגש בין הלא מוכר לבורות. האדם המודרני סבור שהעולם הוא ההסבר של עצמו ואין כל צורך לצאת אל מעבר לעולם כדי לתת דין וחשבון על עצם קיומו... קשה לרובינו להכיר את מידת הגדולה והפלא של הדברים המוכרים לנו מכבר.....

(אלוהים מבקש את האדם, עמ' 34)

אברהם יהושע השל 1907-1972, חוקר, הוגה דעות, משורר, רב ופעיל חברתי. גדל במזרח אירופה, נצר לשושלת חסידית, למד דוקטורט באוניברסיטת ברלין לפי מיטב המורשת הפילוסופית הגרמנית. הגיע לארה"ב ב-1939 ולימד רוב ימיו בבית המדרש לרבנים של התנועה המסורתית בניו-יורק בקתדרה למיסטיקה ואתיקה. שילב בחייו למדנות מובהקת, רוחניות עמוקה ורחבה ופעלתנות חברתית נמרצת.

שאלות לדין

« מהו החטא של האדם המודרני ע"פ השל? האם אתם חוטאים בזה?
« למה חשוב לשמר פליאה אל מול העולם לדעת המחבר? מה דעתכם/ו?
« האם חג קבוע משמר את הפליאה או הופך את הדברים לשגרה? »